

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Opravné řízení

Marek FRYŠTÁK

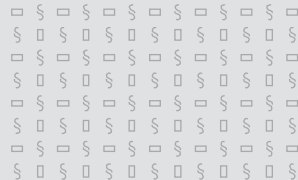
Katedra trestního práva

Opravné řízení, 18.11.2016

Řízení o opravných prostředcích

- jedná se o fakultativní stádium trestního řízení, které je výjimkou ze zásady oficiality
- jeho bezprostředním účelem je náprava konkrétního nepravomocného/pravomocného rozhodnutí v zájmu procesních stran
 - jakékoliv rozhodnutí OČTŘ v trestním řízení může být nesprávné
 - zákonodárce nechce, aby rozhodnutí byla nesprávná, nezákonná nebo nespravedlivá, proto konstituuje v TrŘ opravné prostředky
- smyslem opravného řízení je zvýšit záruky v tom směru, aby každé rozhodnutí bylo v souladu s požadavky zákonnosti a spravedlnosti

- podstatou opravného řízení je činnost přezkumného orgánu směřující k ověření toho, zda zjištěný skutkový stav a jeho právní posouzení bylo učiněno odpovídajícím procesním postupem a zda o správnosti, zákonnosti a spravedlnosti nevznikají důvodné pochybnosti
- vady skutkové (error in facto) - skutková zjištění
 - jestliže soud nebo jiný OČTŘ nesprávně nebo nedostatečně zjistil skutkový stav
- vady právní (error in iure) - právní kvalifikace
 - výše uvedený orgán sice správně zjistil skutkový stav, ale použil nesprávnou právní kvalifikaci

- vady procesního postupu (error in procedendo) - „nezákonný“ průběh trestního řízení
 - výše uvedený orgán porušil procesní předpisy obsažené v trestním řádu, podle kterých měl postupovat

- opravným prostředkem je procesní úkon strany trestního řízení (§ 12/6 TrŘ), popřípadě jiné oprávněné osoby, jehož podáním takové osoby mohou dosáhnout přezkoumání vadného rozhodnutí, resp. mohou dosáhnout vydání jiného rozhodnutí

Řádné opravné prostředky

- směřují proti rozhodnutí, které doposud nenabýly právní moci
 - stížnost (§ 141 a násl. TrŘ)
 - lze jí napadnout každé usnesení policejního orgánu
 - usnesení státního zástupce nebo soudu jí lze napadnout pouze v případě, že to zákon výslovně připouští a tyto orgány rozhodují v prvním stupni
 - odvolání (§ 245 a násl. TrŘ)
 - lze jím napadnout každý rozsudek soudu prvního stupně s výjimkou rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu v výjimkou rozsudku, který není v souladu s takovou dohodou, kterou státní zástupce navrhl

- odpor do trestního příkazu (§ 314g TrŘ) - specifický opravný prostředek
 - jeho včasným podáním se ruší trestní příkaz, a proto neproběhne žádné přezkumné řízení, ale samosoudce musí ve věci nařídit hlavní líčení (§ 314g/2 TrŘ)

Mimořádné opravné prostředky

- směřují proti rozhodnutí, které je v době jejich podání již pravomocné bez ohledu na to, zda bylo vykonáno či nikoliv
 - rozhodnutí o tomto opravném prostředku lze dosáhnout v trestním řízení zrušení pravomocného a vykonatelného soudního rozhodnutí a jeho případné následné změny
 - z uvedeného důvodu jde tedy o výjimečný postup, protože změna pravomocného rozhodnutí je v rozporu se zásadami závaznosti, nezměnitelnosti a bezpodmínečné vykonatelnosti pravomocného rozhodnutí
 - jde o zásah do právní jistoty, stability a nezměnitelnosti rozhodnutí OČTŘ

- dovolání (§ 265a a násl. TrŘ)
 - náprava právních vad a v zákoně vymezených procesních vad postupu řízení (§ 265b TrŘ)
 - lze jím napadnout jen taxativně vymezená pravomocná rozhodnutí soudu (§ 265a TrŘ)
- obnova řízení (§ 277 a násl. TrŘ)
 - odstranění nedostatků ve skutkovém zjištění na němž je rozhodnutí založeno
 - přípustná jen proti taxativně stanoveným rozhodnutím (§ 277 a § 278 TrŘ)
- stížnost pro porušení zákona (§ 266 a násl. TrŘ)
 - náprava primárně právních vad, ale i vad skutkových a vad procesního charakteru

Osoby oprávněné k podání opravného prostředku

- stížnost (§ 142 TrŘ)
 - nestanoví-li zákon něco jiného, může stížnost podat osoba, které se usnesení přímo dotýká nebo která k usnesení dala podnět svým návrhem, k němuž ji zákon opravňuje
 - proti usnesení soudu může podat stížnost též státní zástupce, a to i ve prospěch obviněného
 - proti usnesení o vazbě, o ochranném léčení a o zabezpečovací detenci mohou podat stížnost ve prospěch obviněného též osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání

■ odvolání (§ 246 TrŘ)

- státní zástupce pro nesprávnost kteréhokoli výroku
- obžalovaný pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká
- zúčastněná osoba pro nesprávnost výroku o zabrání věci
- poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení

- v neprospěch obžalovaného jen státní zástupce
 - poškozený tehdy, pokud jde o povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení a jestliže řádně a včas uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení
- ve prospěch obžalovaného sám obžalovaný, státní zástupce a příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh; státní zástupce může tak učinit i proti vůli obžalovaného
 - je-li obžalovaný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, může i proti vůli obžalovaného za něho v jeho prospěch odvolání podat též jeho zákonný zástupce a jeho obhájce

- odpor (§314g TrŘ)
 - obviněný
 - osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání
 - státní zástupce

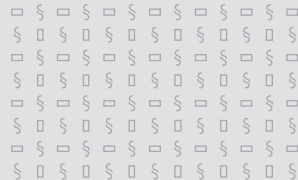

■ dovolání (§ 265d TrŘ)

- nejvyšší státní zástupce na návrh krajského nebo vrchního státního zástupce anebo i bez takového návrhu pro nesprávnost kteréhokoli výroku rozhodnutí soudu
 - ve prospěch i v neprospěch obviněného
- obviněný pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká
 - obviněný jen prostřednictvím obhájce
- je-li obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, může i proti vůli obviněného za něho dovolání podat jeho zákonný zástupce a jeho obhájce

- návrh na povolení obnovy řízení (§ 280 TrŘ)
 - v neprospěch obviněného jen státní zástupce
 - ve prospěch obviněného obviněný a též osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání
 - jestliže by tak mohly učinit i proti vůli obviněného, mohou proti jeho vůli podat i návrh na povolení obnovy
 - takový návrh mohou učinit i po smrti obviněného
 - návrh na povolení obnovy nemohou podat poškozený a zúčastněná osoba

- stížnost pro porušení zákona (§ 266 TrŘ)
 - ministr spravedlnosti
 - může ji podat v prospěch i v neprospěch

Lhůta k podání opravného prostředku

- stížnost (§ 143 TrŘ)
 - stížnost se podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení
 - jestliže se usnesení oznamuje jak obviněnému, tak i jeho zákonnému zástupci nebo obhájci, běží lhůta od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději
 - osobám, které mohou podat stížnost ve prospěch obviněného (§ 142/2 TrŘ), končí lhůta k podání stížnosti tímž dnem jako obviněnému
 - státnímu zástupci však běží lhůta vždy samostatně

■ odvolání (§ 248 TrŘ)

- odvolání se podává u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, a to do osmi dnů od doručení opisu rozsudku
- jestliže se rozsudek doručuje jak obžalovanému, tak i jeho obhájci a zákonnému zástupci, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději
- jiným osobám (§ 247/2 TrŘ), s výjimkou státního zástupce, končí lhůta tímž dnem jako obžalovanému

■ odpor (§ 314g TrŘ)

- odpor se podává u soudu, který trestní příkaz vydal, a to do osmi dnů od jeho doručení
- osobám, které mohou podat odvolání ve prospěch obviněného, s výjimkou státního zástupce, končí lhůta týmž dnem jako obviněnému
- jestliže se trestní příkaz doručuje jak obviněnému, tak i jeho obhájci, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno později

■ dovolání (§ 265e TrŘ)

- dovolání se podává u soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje
- jestliže se rozhodnutí doručuje jak obviněnému, tak i jeho obhájci a zákonnému zástupci, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději

■ obnova řízení

- oprávněné osoby nejsou vázány žádnou lhůtou , tj. mohou ji podat kdykoliv, kdy se objeví zákonem požadované skutečnosti

- stížnost pro porušení zákona
 - ministr spravedlnosti není pro podání stížnosti pro porušení zákona vázán žádnou lhůtou , tj. může ji podat kdykoliv

Princip revizní

- jsou přezkoumávány všechny výroky napadeného rozhodnutí
 - je přezkoumávána správnost každého výroku z hlediska všech v úvahu přicházejících skutkových či právních vad
 - je přezkoumáváno řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo
- revizní princip existuje jako
 - úplný - rozhodnutí je shora uvedeným způsobem přezkoumáváno ve vztahu ke všem dotčeným osobám, i když opravný prostředek byl podán je jednou z nich
 - omezený - rozhodnutí je shora uvedeným způsobem přezkoumáváno pouze ve vztahu k osobě, která si podala opravný prostředek

- omezený revizní princip se realizuje ve vztahu ke stížnosti (§ 147 TrŘ)
 - je to odůvodněno velmi krátkou lhůtou pro její podání (tři dny dle § 143 TrŘ) a
 - rozmanitostí a charakterem záležitostí, o nichž se usnesením rozhoduje

Princip vymezeného přezkoumání

- orgán rozhodující o opravném prostředku je vázán vymezením rozsahu napadených výroků a vytýkanými vadami

- realizuje se u
 - odvolání (§ 254 TrŘ)

 - dovolání (§ 265i TrŘ)

 - stížnosti pro porušení zákona (§ 267 TrŘ)

- podáním odporu (§ 314g/2 TrŘ) se trestní příkaz ruší, aniž by byl přezkoumáván, proto stanovení rozsahu přezkumné povinnosti nepřichází v úvahu
 - odpor tedy nemusí být odůvodněn
- při podání návrhu na povolení obnovy řízení se nepřezkoumává správnost rozhodnutí ve věci samé, ale pouze, zda jsou tu předpoklady pro nové řízení ve věci (§ 278 TrŘ)
 - vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině nebo o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody....

- soud přezkoumá zákonnost a odůvodněnost těch výroků, proti kterým je podáno odvolání a řízení, které jim předcházelo
- k vadám, které jsou odvoláním vytýkány, soud přihlíží jen tehdy, mají-li původ v napadaném výroku
- mají-li vytýkané vady původ v jiném výroku, než v tom, který je napaden odvoláním, soud jej taktéž přezkoumá, pokud oprávněná osoba proti němu mohla podat odvolání
- je-li napadán výrok o vině, vždy se přezkoumá výrok o trestu a další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad

Princip apelace

- pokud orgán konající přezkumné řízení o opravném prostředku zjistí nesprávnost napadeného rozhodnutí, uvedené rozhodnutí zruší, sám jeho vady napraví a znovu bezvadně rozhodne
- je typický pro řízení o řádných opravných prostředcích, resp. dle stávající právní úpravy u nich existuje kombinace principu apelačního a kasačního
 - u stížnosti je umožněno orgánu vyššího stupně rozhodnout věci při zjištění méně závažných vad rozhodnutí či řízení, které mu předcházelo, aniž by bylo nutno věc vracet prvostupňovému orgánu
 - odvolací soud je oprávněn po zrušení napadeného rozsudku sám rozhodnout, přičemž se může odchýlit od zjištěného skutkového stavu

Princip kasace

- pokud orgán konající přezkumné řízení o opravném prostředku zjistí nesprávnost napadeného rozhodnutí,, uvedené rozhodnutí zruší a věc vrátí k novému projednání do první instance
- je typický pro řízení o mimořádných opravných prostředcích (§ 265l/1, § 270/1 TrŘ)
 - i v jejich rámci sice existuje apelační princip, ale Nejvyšší soud může rozhodnout vždy jen na základě skutkového stavu, který byl v napadeném rozhodnutí správně zjištěn, protože změna skutkového stavu nepřichází v úvahu
 - je to mimo jiné i vyjádřením toho, že těžiště dokazování by měl být v řízení před soudem, resp. soudem nalézacím (prvoinstančním)

Účinek devolutivní

- rozhodnutí o opravném prostředku se přenáší na jiný orgán než ten, který rozhodoval v původním řízení
 - zpravidla se jedná o orgán nadřízený
- výjimkou je
 - stížnost proti rozhodnutí policejního orgánu - tam rozhoduje dozorový státní zástupce (státní zástupce jako „pán přípravného řízení“)
 - stížnost proti rozhodnutí o zajištění majetku a o uložení pořádkové pokuty - zde rozhoduje soud (§ 146a TrŘ)

- řízení o odvolání a stížnosti má zásadně devolutivní účinek
 - výjimkou je autoremedura ve vztahu ke stížnosti (§ 146/1 TrŘ)
 - autoremedura - orgán, který rozhodnutí vydal, sám plně vyhoví opravnému prostředku a původní rozhodnutí změní
- v řízení o dovolání a stížnosti pro porušení zákona rozhoduje zásadně Nejvyšší soud (§ 265c a § 266/1 TrŘ)
 - jedná se o tzv. centralizované opravné prostředky

- návrh na povolení obnovy řízení nemá zpravidla devolutivní účinek (§ 281 TrŘ)
 - v jejím rámci se řeší především skutkové otázky, ke kterým má blíže soud prvního stupně
 - o povolení obnovy rozhoduje ten soud, který je oprávněn rozhodovat o obžalobě

Účinek suspenzivní

- podaný opravný prostředek má za následek odklad výkonu rozhodnutí
 - výkonem rozhodnutí by byl účel opravného prostředku zmařen nebo by nepřiznání tohoto účinku znamenalo neodčinitelnou újmu
- suspenzivní účinek je přiznán
 - vždy odvolání (§ 245/2 TrŘ)
 - odvolání podané jen poškozeným nebo jen zúčastněnou osobou nebrání tomu, aby ostatní části rozsudku nabyly právní moci a byly vykonány; stejně tak odvolání týkající se jen některého z více obžalovaných nebrání tomu, aby rozsudek u ostatních obžalovaných nabyl právní moci a byl vykonán (§ 139/2 TrŘ)

- stížnosti, jen pokud tak stanoví zákon (§ 141/4 TrŘ)
- obnově řízení, jestliže tak rozhodne soud (§ 282/3 TrŘ)
- u dovolání může na návrh předsedy senátu soud prvního stupně rozhodnout Nejvyšší soud o odkladu nebo přerušení výkonu napadeného rozhodnutí (§ 265h/3TrŘ)
- u stížnosti pro porušení zákona může obdobně postupovat ministr spravedlnosti a po jejím podání Nejvyšší soud na návrh ministra spravedlnosti nebo i bez takového návrhu (§ 275/4 TrŘ)

Beneficium cohesionis - dobrodiní záležející v souvislostech

- podstatou je změna rozhodnutí i ve prospěch té osoby, která opravný prostředek nepodala, jestliže jí prospívá důvod, pro které bylo změněno rozhodnutí ve prospěch osoby, která jej podala
 - jde o faktický průlom do neměnitelnosti rozhodnutí vyplývajícího z jeho právní moci
 - projevuje se jak u řádných (odvolání - § 261 TrŘ a stížnost - § 150/2 TrŘ), tak i mimořádných opravných prostředků (dovolání - § 265k/2 TrŘ, stížnosti pro porušení zákona - § 269/2 TrŘ a obnovy řízení - § 285 TrŘ)

- pro jeho uplatnění jsou stanoveny zpravidla tyto podmínky:
 - proti rozhodnutí byl podán opravný prostředek a tomu bylo vyhověno alespoň ohledně jedné z osob, kterou nebo v jejíž prospěch byl tento podán
 - důvod, pro který rozhodující orgán rozhodl ve prospěch takové osoby prospívá též další osobě, ohledně níž opravný prostředek podán nebyl
 - jde o tzv. společný důvod
 - jde o rozhodnutí orgánu vyššího stupně, který se rozhoduje zároveň o všech osobách, kterých se týká tzv. společný důvod, a proto nesmí jít o případ, že by např. jedna věc byla vyloučena k samotnému projednání

Zákaz reformace in peius - zákaz změny k horšímu

- požadavek zákazu zhoršení postavení osoby, která podala opravný prostředek nebo v jejíž prospěch byl podán jinou oprávněnou osobou
 - opravné řízení se tak vede výhradně v její prospěch
- výjimkou je situace, kdy opravný prostředek je podán v neprospěch této osoby
 - může jej podat např. státní zástupce nebo poškozený do výroku o výši škody

- zákaz změny k horšímu se uplatní u:
 - stížnosti (§ 150/1,3 TrŘ)
 - odvolání (§ 259/3, § 264/2)
 - dovolání (§ 265s/2)
 - stížnosti pro porušení zákona (§ 273)
- u obnovy řízení se týká jen výroku o trestu
 - v obnoveném řízení lze uznat pachatele vinným i těžším trestným činem, nelze mu však uložit přísnější trest (§ 289b TrŘ)

- neuplatní se u odporu
 - při podání odporu se ruší trestní příkaz je nezbytné nařídít hlavní líčení - předchozí právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu není soud vázán
- zákaz reformace in peius se uplatňuje proto, aby nesprávná rozhodnutí byla obviněným a v jeho prospěch dalšími oprávněnými osobami napadána a přezkoumávána příslušným orgánem vyššího stupně, aniž by tyto osoby měly obavu z rizika zhoršení své situace nebo situace osoby, v jejíž prospěch byl opravný prostředek podán

Poučení o podání opravného prostředku

- rozsudek - § 120 a násl. TrŘ
 - obligatorní náležitostí je poučení o opravném prostředku (tj. odvolání)
 - pokud oprávněná osoba podala opravný prostředek v důsledku nesprávného poučení opožděně, ale stále ve lhůtě, která jí nesprávně byla stanovena, nelze takový opravný prostředek zamítnout jako opožděně podaný
 - pokud chybí údaj o lhůtě k podání opravného prostředku, lze jej podat pouze ve lhůtě stanoveném zákonem (tj. ve lhůtě osmi dnů od doručení jeho písemného vyhotovení)
 - okolnost, že poučení vůbec nebylo dáno, nebo že chyběl v poučení údaj o lhůtě k podání opravného prostředku, anebo že bylo podáno nesprávné poučení, že opravný prostředek přípustný není se odrazí v navrácení lhůty dle § 61/1 TrŘ

- trestní příkaz - § 314e a násl. TrŘ
 - má povahu odsuzujícího rozsudku
 - obligatorní náležitostí je poučení o právu podat opravný prostředek (tj. odpor), včetně upozornění, že v případě, kdy obviněný odpor nepodá, vzdává se tím práva na projednání věci v hlavním líčení
 - ve vztahu k chybně (ne)uvedené lhůtě - viz. výše
 - při podání odporu se ruší trestní příkaz je nezbytné nařídit hlavní líčení - předchozí právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu není soud vázán
 - neplatí zásada zákazu reformace in peius

- usnesení - § 134 a násl. TrŘ
 - obligatorní náležitostí je poučení o opravném prostředku (tj. stížnosti) - § 141 TrŘ, devolutivní účinek
 - výjimkou je např. § 146a TrŘ - o stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce rozhoduje soud
 - možnost autoremedury
 - ve vztahu k chybně (ne)uvedené lhůtě - viz. výše
 - konkrétní poučení se liší podle druhu a stupně orgánu, který je vydal

- rozhodnutí svého druhu
- není přípustný opravný prostředek
 - § 157a TrŘ - žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce
 - § 203/3 TrŘ - žádost o přezkoumání předsedy senátu

Děkuji za pozornost

Otázky...???

doc. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.

Katedra trestního práva

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Veveří 70, 611 80 Brno

Tel. + 420 549 493 870, Fax. + 420 541 213 162

E-mail: Marek.Frystak@law.muni.cz